

נ.צ: 17278.13193
גוש: 29995,30111
הכרזת האתר: י-4318 עמ' 4033 13.7.95 IAA: 2948/44, 9627/0
רחוב: דרך יריחו, אל-מנצוריה
תאור כללי: קפלת קבורה חצובה ובנויה.
הקשר סביבתי: אתר במבנה

שמות אחרים: אין

יעוד המקום: כנסייה הבנויה מעל קבר מרים (ע"פ המסו' הנוצרית)
בעלות: הפטרייה היוונית אורתודוקסית, הפטרייה הארמנית.
מפעיל המקום: הפטרייה היוונית אורתודוקסית, הפטרייה הארמנית.
שימוש כיום: כנסייה, אתר צליינות.

גודל: כ-1.25 דונם.

חפירות: קורבו ו', ג'ונס ס' נ', זליגמן י'.

ניצפות: נמוכה.

תיצפות: נמוכה.

תאור הממצאים:

קפלת קבורה דמויית צלב, חלקה חצוב בסלע וחלקה בנוי. על פי מסורות נוצריות זהו מקום קבורתה, לאחר ששקעה בתרדמת נצח בהר ציון. בתקופה הביזאנטית הוקמו מעל אתר קברה שתי כנסיות. התחתונה, הקדומה, נחצבה ברובה בסלע. הכנסייה העליונה, שמתארה היה כנראה עגול או מתומן, נהרסה בעת הכיבוש הפרסי. באמצע המאה ה-12 הקימו הצלבנים כנסייה והאריכו את גרם המדרגות (מהתקופה הביזאנטית). כמו כן כיסו את הקירות והתקרה בפרסקאות בסגנון ביזאנטי, כשהמוטיבים הבולטים הם תרדמתה של מרים ועלייתה לשמים.
הכנסייה, שנבנתה במתכונת בסיליקה, נהרסה בחלקה העליון ע"י צבאו של צאלח א-דין. מכנסייה זו נשתמרה החזית ובה קשת הנישאת על עמודי שיש, כן נשתמרו גרם המדרגות ורוב קירות המבנה. קאפלה קטנה נבנתה מעל הקבר המזוהה כקבר מרים. מאחר שבנה בדופן חדר הקבורה, ומחראב נוסף מחוץ לקפלת הקבר, מעידים כי הכנסייה התקדשה גם למוסלמים.
מערבית לכנסייה הוקם, בתקופה הצלבנית, מנזר, שכלל חצר מוקפת סתוים.
מימין לגרם המדרגות נמצא קברה של המלכה מליסנדה, בתו של בלדווין השני ואשתו של המלך הצלבני פולק מאנוז'ו. לפי מסורת מאוחרת נקברו במקום זה יהויכים ואנה, הורי מרים. משמאל – קפלה המוקדשת ליוסף (בעלה של מרים).

חזית מבנה הקפלה.

תקופות: רומית קדומה? (קבר), ביזאנטית, צלבנית, עות'מאנית.
רמת השתמרות: הכנסייה ה"תחתונה": גבוהה מאוד. המנזר: נמוכה מאוד.

ממצא מיוחד: שרידי פרסקאות (תמשיחי קיר).

פוטנציאל לחפירה עתידית: 1, 2, 3, 4, 5

מידע נוסף:

סמוך לאתר, נתגלה בחפירת הצלה תמשיחי-קיר (פרסקו) מהתקופה הצלבנית.

יחס אתר-סביבה:

האתר ממוקם באפיק נחל קדרון סמוך לגת שמנים. האתר משולב בסביבתו הקרובה ולא חלו בסביבה זו שינויים מהותיים מאות שנים. היצור בחזית המבנה יוצרת הדרגתיות למבקר, לקראת הכניסה לכנסייה. שרידים רבים טרם נחשפו, והם טמונים ככל הנראה מצפון למבנה הקבר, בערוץ הנחל.

נגישות: גבוהה. ניתן להגיע ברכב מרח' דרך יריחו עד סמוך לאתר. זמינות הביקור: בינונית. בהתאם לשעות הביקור.

שימור:

מצב השתמרות: באתר נעשו עבודות שימור רבות. מיקום הכנסייה בתוך ערוץ הנחל יצר בעייה קבועה של סכנת הצפה. במהלך העבודות נחשף תמשיח-קיר (פרסקו) המשלב דמויות וכתובות.

טכנולוגיות: חציבה בסלע של חלל דמוי צלב, בניית גזית.

מסקנות:

ערך ארכיאול' מיוחד
ערך היסטורי
ערך דתי-תרבותי
ערך אדריכלי/טכני
מייצג תקופה
ערך נופי
נדירות
רמת השתמרות
מקבץ
פגיעות

לאתר חשיבות רבה מבחינה דתית, כתוצאה מהמסורות שנקשרו למקום, מבחינה היסטורית וארכיאולוגית לאור השרידים השונים, וכן מבחינה אדריכלית ונופית.

המקום משמש כאתר צליינות.

יש לדאוג לתחזוקה קבועה, בעיקר לאור המיקום הבעייתי של הכנסייה, בערוץ נחל. ולהסדרה אופטימלית של ניקוז מים.

היחס לאתרים נוספים בסביבה הקרובה: האתר מהווה חלק מתוך מכלול מבני הדת הנוצריים על הר הזיתים.

ייתכנות תיירותית: גבוהה, ברמה עירונית/ארצית

ביבליוגרפיה:

סקר ירושלים [102] אתר 406.

קלונר 1980א: 45

בהט 1991: 110-113

זליגמן י', ראם ע' י-ם, הר הזיתים" ח"א 112: 99
רייד ר', אבני ג', וינטר ת', ירושלים - מדריך לגן

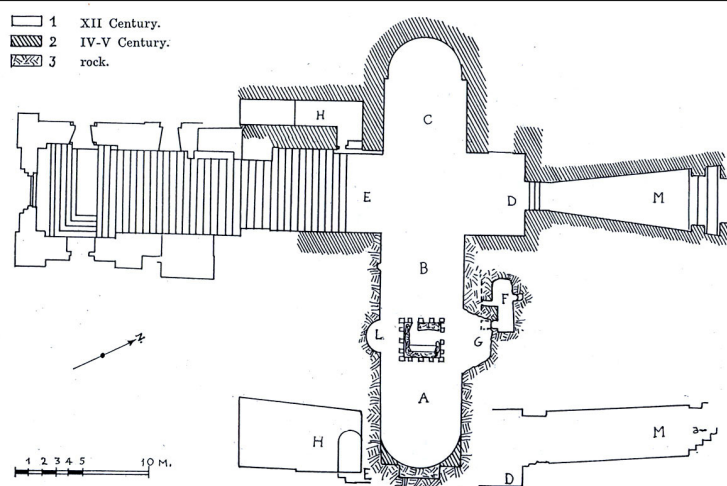
הארכיאולוגי עמ' 96-98

אריאל 85-87 עמ' 182-184

Ovadia 1970: 96-97

Bagatti, Piccirillo and Prodomo 1975:19-47

Corbo 1965:13-19

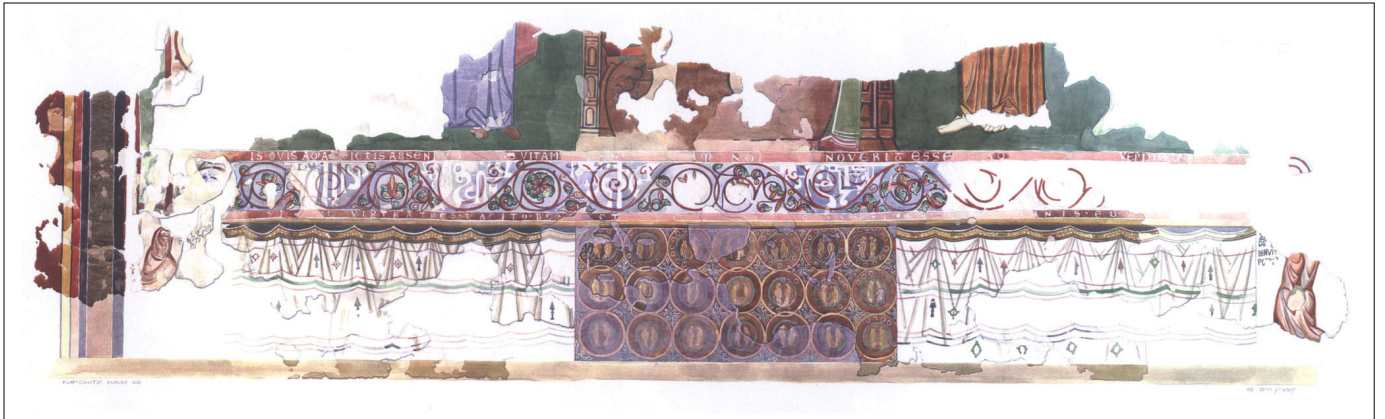
תכנית, מתוך: Corbo 1965

ממלא הנתונים:

תאריך עדכון: קיץ 2002

שחר פוני - אדריכל

יוחנן (גיון) זליגמן - ארכיאולוג

תמשיח-קיר (פרסקו), נתגלה סמוך לאתר

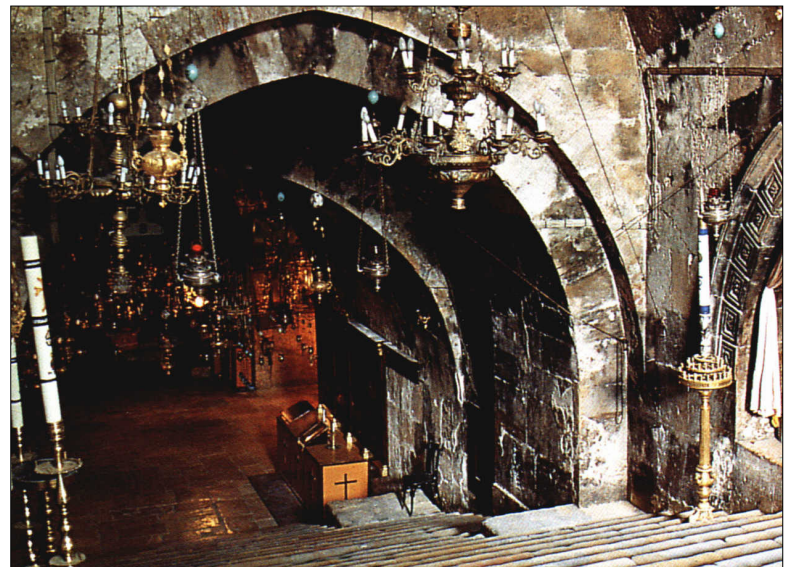
מבנה כיפה לזכר מוג'יר א-דין אל-חנבלי

שרידי טיח, המבנה הביזאנטי.

הקאפלה מעל הקבר

גרם המדרגות והירידה למפלס הכנסייה